

СОЦІАЛЬНА ЕКОНОМІКА І ПОЛІТИКА. МІЖДИСЦИПЛІНАРНІ ДОСЛІДЖЕННЯ В ЕКОНОМІЦІ

УДК [336:061.27]:
[614:33.021.8](477);
JEL F53, H51

DOI: <http://dx.doi.org/10.30970/ves.2020.58.0.5819>

РОЛЬ МІЖНАРОДНИХ ФОНДІВ ТА ОРГАНІЗАЦІЙ В РЕФОРМУВАННІ ФІНАНСУВАННЯ СИСТЕМИ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я В УКРАЇНІ

Мар'яна Федик

Львівський національний університет імені Івана Франка
79008 м. Львів, проспект Свободи, 18
e-mail: mariana.fedyk@lnu.edu.ua

Анотація. Метою статті є виокремлення напрямів, котрі визначають роль міжнародних фондів та організацій у сприянні ефективному реформуванню фінансування вітчизняної системи охорони здоров'я. У дослідженні використано історичний метод, котрий дав змогу виділити передумови, що стали каталізатором радикальних реформ у сфері фінансування системи охорони здоров'я, впровадження яких супроводжуються процесом залученням міжнародних фондів та організацій. Виокремлено основні аспекти нової моделі фінансування системи охорони здоров'я; здійснено аналіз діяльності деяких міжнародних фондів, організацій та окреслено основні програми й проекти, які ними реалізуються з метою сприяння ефективному реформуванню системи охорони здоров'я в Україні. Результати дослідження показали, що роль міжнародних організацій та фондів в процесі трансформації моделі фінансового забезпечення системи охорони здоров'я є вкрай важливою на кожному етапі реформування, а особливо на стадії переформування централізованої закупівлі лікарських засобів та медичних виробів за бюджетні кошти. Сформульовано висновок, що для подальшого ефективного реформування моделі фінансування системи охорони здоров'я необхідно досягнути стійкої взаємоузгодженості між діями органів місцевої влади та політичними лідерами національного рівня стосовно кінцевої моделі фінансування за допомогою участі міжнародних організацій в ролі посередника між цими сторонами.

Ключові слова: система охорони здоров'я, модель фінансування системи охорони здоров'я, міжнародна організація, міжнародний фонд, програма медичних гарантій, державний гарантований пакет, бюджетні кошти, централізовані закупівлі, медичні послуги, міжнародні програми, міжнародні проекти.

Постановка проблеми. Відповідно до статті 49 Конституції України «у державних і комунальних закладах охорони здоров'я медична допомога надається безоплатно» [6], проте, незважаючи на це, впродовж майже усього періоду незалежності нашої держави, значну частину коштів на охорону здоров'я сплачували домогосподарства. Така ситуація, коли пацієнти змушені самотійно оплачувати велику частку коштів за медичне обслуговування, призвела до сильного навантаження на витрати домогосподарств. Це, в свою чергу, негативно впливає на їхнє економічне становище та веде до втрати частки активів, а інколи й навіть до боргів, власне, коли йдеться про невідкладну допомогу або про лікування складних хронічних та онкологічних захворювань. За дослідженнями Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ) у 2015 році 2,4 мільйони домогосподарств зазнали катастрофічних витрат на охорону здоров'я [3]. Отож, гостра необхідність реформування моделі фінансування вітчизняної системи охорони здоров'я та брак досвіду керівництва країни стосовно запровадження докорінних змін у цій сфері зумовили виникнення потреби залучення до цього процесу міжнародних фондів, агентств з розвитку, урядових та неурядових організацій, котрі володіють світовим досвідом впровадження ефективних змін у медичній сфері.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми щодо реформування фінансування національних систем охорони здоров'я неодноразово були досліджені у працях зарубіжних науковців: Т. Гетцен [22], Е. Блекстоун [21], Д. Фур [21], а також у наукових публікаціях вітчизняних дослідників, зокрема, таких як: Н. Авраменко [1], О. Заглада [5], В. Лехан [7, 8, 23, 24], О. Надтока [18], В. Рудій [18], Г. Слабкий [7, 8], З. Черненко [18], М. Шевченко [7, 8, 19], С. Шишкін [23, 24] та ін. Проте в економічній літературі сьогодні ще недостатньо проаналізована роль міжнародних фондів та організацій в реформуванні фінансування вітчизняної системи охорони здоров'я, що й зумовило вибір теми дослідження.

Постановка завдання (формулювання цілей статті). Метою статті є виокремлення напрямів, котрі визначають роль міжнародних фондів та організацій у сприянні ефективному реформуванню фінансування вітчизняної системи охорони здоров'я.

Виклад основного матеріалу дослідження. Після переломних подій на Майдані Незалежності у лютому 2014 року, які призвели до перемоги демократичних сил, відбулась стрімка активізація та консолідація громадянського суспільства, що стало вагомим передумовою для формування чіткого суспільного запиту на радикальне оновлення в усіх соціально-економічних сферах, в тому числі й в сфері охорони здоров'я. Зокрема, 7 березня 2014 року було утворено добровільне об'єднання громадських організацій, активістів, експертів, журналістів та науковців – «Коаліція Реанімаційний Пакет Реформ», які об'єдналися під час Революції Гідності, щоб захищати демократичні цінності, консолідувати громадянське суспільство, а також підтримувати та просувати реформи для розбудови демократичної, правової та сильної України. В результаті це об'єднання, яке зараз складається з 25 громадських організацій, розробило та презентувало «Дорожню карту реформ» на 2015 р. [4], де були представлені покрокові плани впровадження змін у 18 найважливіших галузях серед яких реформа системи охорони здоров'я (СОЗ). В жовтні 2014 року цією організацією був підписаний меморандум про співпрацю з діючими лідерами політичних сил. У той час ні у громадян, ні у чинної влади не виникало жодних сумнівів щодо необхідності реформування медичної сфери. Адже з початку набуття Україною незалежності у 1991 році СОЗ жодного разу не змінювалась під впливом радикальних реформаторських дій.

Внаслідок певного тиску післяреволюційного громадянського суспільства, яке вимагало якісних та швидких змін у медичній сфері, в серпні 2014 року Міністерство

охорони здоров'я (МОЗ) розробило та затвердило Національну стратегію реформування системи охорони здоров'я в Україні на період 2015-2020 рр., яка передбачала докорінну трансформацію системи [11]. У зв'язку з тим, що в національного уряду був відсутній досвід впровадження радикальних реформ в системі фінансування сфери охорони здоров'я, для розроблення Національної стратегії було залучено міжнародні організації та фонди. Зокрема, Стратегічна дорадча група з питань реформування системи охорони здоров'я, яка ініціювала розроблення Національної стратегії, була створена за підтримки відомого фінансиста, інвестора, філантропа Джорджа Сороса, який у 1979 році заснував Фонд Відкритого Суспільства (Open Society Foundations), котрий зараз є найбільшим у світі приватним фондом, що фінансує незалежні громадські об'єднання, які просувають справедливість, демократичні цінності та права людини. Сьогодні мережа фондів Дж. Сороса складається з понад 30 національних організацій, які фінансують проекти у понад 120 країнах світу. Фонд Сороса щороку надає тисячі грантів через мережу національних та регіональних фондів та офісів, таким способом, фінансуючи широкий спектр проектів. Пріоритетне значення у своїй багатогранній діяльності Фонд Сороса надає саме розвитку медичної сфери, реалізуючи програму «Здоров'я та права», яка працює над тим, щоб усі люди мали рівний доступ до медичних послуг. Так, бюджет Фонду на охорону здоров'я у 2020 році становив 47,2 млн. дол. [25]. Саме у межах бюджету Фонду Сороса було закладено фінансування сфери охорони здоров'я в Україні через український міжнародний фонд «Відродження» (програма «Громадське здоров'я» [16]), який був утворений ще в квітні 1990 року та сьогодні є однією з найбільших благодійних фондів, що розвиває в Україні відкрите суспільство на основі демократичних цінностей [9]. Окрім сприяння розвитку медичної сфери Фонд Сороса здійснює й інші важливі проекти. Наприклад, реалізовує програму «Економічна справедливість» в межах якої інвестує в бізнес-ідеї, котрі можуть принести користь людям, що не мають доступу до економічних можливостей (жінки, біженці, дрібні фермери). Фонд також виконує щорічну програму «Робота з урядами», яка передбачає допомогу політиків, економістів, аналітиків та експертів у різних сферах із світовим досвідом для впровадження ефективних реформ економічної політики. Власне кажучи, в межах цієї програми були залучені міжнародні експерти під час розроблення нового законодавства та адаптації існуючого для впровадження реформи СОЗ в Україні.

Маємо зазначити, що окрім Фонду Дж. Сороса, участь в розробленні Національної стратегії реформування СОЗ в Україні брали такі міжнародні організації як: ВООЗ, Світовий Банк та Агентство США з міжнародного розвитку. Адже, уряд України, розуміючи необхідність широкомасштабної трансформації моделі фінансування СОЗ, змушений був активно долучати до співпраці численні міжнародні урядові та неурядові організації, а також агентства з розвитку, котрі працюють у сфері охорони здоров'я, щоб забезпечити послідовність та узгодженість дій в процесі реформування.

Основним партнером у сприянні впровадженню якісних змін в моделі фінансування СОЗ впродовж 2016-2019 рр. була ВООЗ [12]. У листопаді 2016 року саме за підтримки ВООЗ було розроблено та затверджено Концепцію реформи фінансування системи охорони здоров'я [15]. Ця Концепція передбачала кардинальні якісні зміни усіх функцій СОЗ, а саме: 1) докорінну зміну управління усіма елементами СОЗ, яка сприятиме раціональному забезпеченню її необхідними ресурсами; 2) реорганізацію фінансування та надання вироблених цією системою медичних послуг. За словами ВООЗ та інших міжнародних організацій, основною функцією СОЗ у будь-якій державі світу є функція фінансування [12], відповідно, якщо в країні не має ефективної

моделі фінансування СОЗ, то це означає, що у держави відсутні дієві інструменти для ефективного управління цією системою. Маємо також зазначити, що ВООЗ організувала візит керівників МОЗ до Естонії, що дало змогу вітчизняним фахівцям ознайомитись з системою фінансування та управління в сфері охорони здоров'я в цій країні.

Таким чином, за підтримки міжнародних організацій було затверджено Концепцію реформи фінансування системи охорони здоров'я, котра окреслювала створення та запровадження нової моделі фінансування СОЗ, яка повинна передбачати: 1) чітко визначені гарантії держави стосовно обсягу безоплатних медичних послуг; 2) ефективний розподіл публічних коштів за рахунок пулінгу коштів (об'єднання / консолідації всіх коштів, що спрямовані на забезпечення медичних послуг) для того, щоб перерозподілити ризик витрат на лікування між якомога більшою кількістю застрахованих осіб; 3) функціонування єдиного національного замовника медичних послуг – Національної служби здоров'я України (НСЗУ) [15].

Зрозуміло, що процес реформування вітчизняної моделі фінансування СОЗ не є швидким переходом в один крок від застарілої радянської системи Семашка, яка здійснювала бюджетне фінансування наявних ліжко-місць, до європейських стандартів медичної допомоги, що передбачає бюджетне фінансування наданих медичних послуг конкретному пацієнту. Цей процес є поетапним та плановим, який вимагає створення міцної правової та політичної основи. З огляду на це, в жовтні 2017 року Верховна Рада ухвалила новий Закон України «Про державні фінансові гарантії медичного обслуговування населення» [14], який регулює фінансування СОЗ, та пакет відповідних підзаконних нормативно-правових актів. Цей Закон запровадив в Україні практику встановлення та надання за рахунок бюджетних коштів гарантованого переліку медичних послуг, тобто затвердив поняття «програма медичних гарантій» під яким розуміємо перелік та обсяг медичних послуг та ліків, які оплачуються з Державного бюджету на основі єдиних національних тарифів [14, 17]. Власне, ВООЗ надала технічну допомогу у створенні проекту цього Закону, а також організувала та фасилітувала низку технічних місій (в т.ч. спільних місій ЄС-ВООЗ), для того, щоб відбувся обмін міжнародними знаннями стосовно запровадження нових підходів фінансування медичних послуг [13].

Впровадження реформи СОЗ в Україні впродовж 2017-2019 рр. реалізовується через виконання таких етапів: 1) впровадження програми медичних гарантій, тобто зобов'язання державою фінансувати гарантований пакет медичної допомоги; 2) трансформацію первинної медичної допомоги (підписання декларації з сімейним лікарем, що дозволяє реалізувати принцип «гроші йдуть за пацієнтом», коли лікар отримуватиме оплату за надані послуги в залежності від кількості підписаних декларацій і закріплених за ним пацієнтів); 3) з квітня 2017 року запровадження програми «Доступні ліки», котра передбачає право пацієнтів, які хворіють на серцево-судинні захворювання, діабет II типу чи бронхіальну астму, отримати безкоштовні ліки; 4) впровадження електронної системи медичного документування e-Health; 5) створення у березні 2018 року НСЗУ, яка укладає договори з закладами охорони здоров'я та оплачує їм вартість реально наданих медичних послуг; 6) запровадження прозорої системи закупівлі ліків та медичних виробів через спеціалізовані міжнародні організації; 7) у 2018 році створення державного підприємства «Медичні закупівлі України», яке буде закуповувати медичні препарати за рахунок бюджетних коштів та контролюватиме прозорість цього процесу; 8) реформування системи вищої медичної освіти відповідно до міжнародних стандартів; 9) з 1 квітня 2020 року розпочалась

трансформація на рівні вторинної (спеціалізованої) медичної допомоги, що передбачає запровадження програми медичних гарантій на спеціалізовані медичні послуги, а також укладання закладами охорони здоров'я договорів з НСЗУ.

Роль міжнародних організацій є вкрай важливою на кожному етапі реформування СОЗ, а особливо на етапі централізованих закупівель лікарських засобів та медичних виробів. У 2014-15 рр. Міжнародний фонд «Відродження» був одним із драйверів передачі централізованих закупівель медичних препаратів міжнародним організаціям, що в подальшому дало змогу усунути корупційні ризики та здешевити закупівлі для пацієнтів. До прикладу, МОЗ та ПРООН (Програма розвитку ООН) у 2015 році підписали договір, згідно з яким Україна закуповує медикаменти через ПРООН до 2020 року. У підсумку за оцінками Рахункової палати, такі закупівлі ліків з бюджетних коштів через міжнародні організації дозволили зекономити до 40%, адже такий спосіб дав змогу закуповувати деякі препарати в десятки разів дешевше [20]. В результаті за чотири роки (2015-2019 рр.) завдяки ПРООН було зекономлено 1,7 мільярдів гривень бюджетних коштів, а це означає, що було забезпечено додатковими ліками та медичними препаратами ще більше пацієнтів [10]. Варто зауважити, що державне підприємство «Медичні закупівлі» за час співпраці з міжнародними організаціями активно переймало досвід проведення таких закупівель. Зрештою саме це державне підприємство, відповідно до реформи СОЗ, в подальшому має стати центральною закупівельною організацією, яка буде забезпечувати закупівлю ліків та медичних виробів через відкриті та прозорі торги у системі ProZorro.

Окрім ПРООН, в межах реформи системи охорони здоров'я, МОЗ здійснює закупівлі ліків й через такі міжнародні спеціалізовані організації як: Агентство США з міжнародного розвитку, Світовий банк та Глобальний фонд для боротьби зі СНІДом, туберкульозом і малярією. Сьогодні через ці організації МОЗ закуповує ліки та медвироби через електронну систему ProZorro для 40 медичних програм (онкологія, серцево-судинні захворювання, вроджені імунodefіцити та інші тяжкі захворювання).

Розглянемо більш детально діяльність деяких міжнародних організацій, які найбільш активно сприяють ефективному реформуванню вітчизняної СОЗ. Зокрема, Агентство США з міжнародного розвитку (United States Agency for International Development, USAID) відіграє надзвичайно важливу роль в сприянні впровадженню реформи моделі фінансування вітчизняної СОЗ, за рахунок виконання трьох поточних міжнародних проектів [27]: 1) проект «Підтримка медичної реформи» (Health Reform Support), виконавець проекту: Deloitte Consulting LLP, період проекту: травень 2018 року – червень 2023 року. В межах проекту здійснюється співпраця з МОЗ, НСЗУ та громадянським суспільством для просування якісних реформ у сфері охорони здоров'я (боротьба з поширеною корупцією, підвищення прозорості для покращення доступу до медичної допомоги та забезпечення якісних медичних послуг для українців). До завдань проекту належать: вдосконалення систем управління у сфері охорони здоров'я; впровадження нових механізмів фінансування СОЗ; зміцнення якісного кадрового забезпечення СОЗ; підвищення рівня прозорості та підзвітності СОЗ; поліпшення якості надання медичних послуг на всіх рівнях. 2) проект «Безпечні, доступні та ефективні ліки для українців» (Safe, Affordable, and Effective Medicines for Ukrainians, SAFEMed), виконавець проекту Management Sciences for Health, термін проекту: 1 вересня 2017 року – 30 серпня 2022 року. Проект SAFEMed сприяє вдосконаленню систем фінансування й управління фармацевтичною галуззю, а також оптимізації ланцюгів постачання. Діяльність цього проекту полягає у вдосконаленні державних закупівель ліків та медвиробів за справедливими ринковими цінами, що, в

свою чергу, допомагає знизити рівень корупції у сферах фінансування фармацевтичної галузі та державних закупівель фармацевтичної продукції, а також забезпечити ефективнішу роботу механізмів постачання. Серед ключових напрямків роботи проекту реалізується програма «Доступні ліки» щодо удосконалення управління та розширення асортименту лікарських засобів, що підлягають реімбурсації (англ. reimbursement – виплата компенсації; механізм відшкодування державою вартості лікарських засобів). 3) проект «Підтримка розвитку інфраструктури електронного здоров'я в Україні», виконавець проекту: благодійна організація «100% життя», термін проекту: 28 вересня 2018 року – 27 вересня 2020 року. Метою проекту є забезпечення успішного функціонування загальнонаціональної системи «Електронне здоров'я» (eHealth), що, в свою чергу, сприятиме зниженню корупції у СОЗ.

Світовий банк (World Bank), починаючи з 2012 року, реалізує комплекс заходів великомасштабного проекту «Поліпшення здоров'я на службі у людей», у межах якого вітчизняна СОЗ отримує позику у розмірі 214,73 млн дол., термін реалізації проекту: 2015 – 2020 рр. Цілями проекту є підвищення якості медичних послуг у 8 вибраних областях (Вінницькій, Волинській, Дніпропетровській, Закарпатській, Запорізькій, Львівській, Полтавській, Рівненській областях), з особливим акцентом на первинну та вторинну профілактику серцево-судинних захворювань та раку за рахунок підвищення ефективності СОЗ, яке передбачає зміцнення урядування МОЗ, розвиток електронної системи eHealth, впровадження послуг громадського здоров'я. Проект також передбачає проведення інформаційних кампаній та підтримку розбудови кадрової та організаційної спроможностей СОЗ [28].

Сьогодні за підтримки Глобального фонду для боротьби зі СНІДом, туберкульозом та малярією (The Global Fund to Fight AIDS, Tuberculosis and Malaria) [26] українська благодійна організація «100% ЖИТТЯ» впроваджує проект «Зменшення тягаря туберкульозу та ВІЛ-інфекції через створення загального доступу до своєчасної та якісної діагностики та лікування туберкульозу і його резистентних форм, розширення доказової профілактики, діагностики та лікування ВІЛ-інфекції, та створення стійких та життєздатних систем охорони здоров'я», період проекту: 01.01.2018-31.12.2020 рр., бюджет становить 41803055, 68 USD [2]. Проект передбачає запровадження ефективних моделей раціонального використання бюджетних коштів для допомоги хворим на туберкульоз та ВІЛ-інфікованим, а також створення та прийняття необхідної законодавчої бази для подальшого цільового фінансування СОЗ.

На цей час Міжнародний фонд «Відродження» впроваджує програму «Громадське здоров'я», яка сприяє впровадженню недискримінаційної, високоефективної СОЗ за рахунок прозорого й раціонального використанню бюджетних коштів [9, 16].

Отже, на основі дослідження окремих програм та проектів, які здійснюють міжнародні фонди та організації у процесі реформування медичної сфери, можемо виокремити основні напрями, котрі визначають їхню роль у трансформації моделі фінансування вітчизняної СОЗ: 1) залучення міжнародних фондів та організацій під час розробки національного законодавства щодо реформування моделі фінансування вітчизняної системи охорони здоров'я; 2) фінансування вітчизняної сфери охорони здоров'я через надання грантів мережею міжнародних фондів та організацій; 3) залучення міжнародних експертів з різних сфер для розроблення моделі раціонального та прозорого планування, розподілу та використання бюджетних коштів у СОЗ, що дало змогу забезпечити послідовність та узгодженість дій в процесі реформування; 4) організація міжнародними організаціями візитів для вітчизняних фахівців, що дало можливість ознайомитись з системою фінансування та управління в

сфері охорони здоров'я в інших країнах та набути важливий досвід; 5) укладення договорів щодо здійснення централізованих закупівель лікарських засобів та медичних виробів через міжнародні організації, що дозволило зменшити корупційні ризики; 6) реалізація міжнародних проектів, які спрямовані на розвиток медичної інфраструктури та впровадження моделей раціонального використання бюджетних коштів для допомоги хворим на туберкульоз та ВІЛ-інфікованим; 7) підтримка незалежних наглядових рад при медичних установах для того, щоб здійснювати контроль за використанням бюджетних коштів; 8) різносторонній аналіз етапів реформування за умови залучення міжнародних експертів з охорони здоров'я, які здійснюють дослідження впливу реформи СОЗ на доступ до лікування, а також на рівень корупції в системі; 9) сприяння чіткому громадському контролю за державними закупівлями життєво необхідних лікарських засобів; 10) проведення інформаційних кампаній для підтримки впровадження нової моделі фінансування СОЗ.

Висновки та перспективи подальших досліджень. В умовах наймасштабнішої реформи у сфері охорони здоров'я, за часи незалежності України, міжнародні організації та фонди відіграють надзвичайно важливу роль у трансформації моделі фінансування вітчизняної медицини, яка передбачає перехід на фінансування медичних послуг, а не приміщень, що, в свою чергу, значно підвищує економічну ефективність від кожної витраченої гривні, а також створює конкурентні умови, котрі сприяють зростанню якості надання медичних послуг. Завдяки передачі державних централізованих закупівель лікарських засобів та медивиробів міжнародним організаціям вдалось усунути значні корупційні ризики, зекономити бюджетні кошти та здешевити закупівлі для пацієнтів. За сприянням міжнародних організацій та фондів розроблено, адаптовано до європейських стандартів та впроваджено нове законодавство у сфері охорони здоров'я. Відбулось впровадження численної кількості програм та проектів за рахунок коштів міжнародних організацій, які були направлені на формування економічно ефективної СОЗ шляхом прозорого та раціонального використання бюджетних коштів. В результаті реформа фінансування СОЗ запровадила позитивні зміни на її перших етапах. Медреформа триває й далі, незважаючи на зміну політичного класу у 2019 році та пандемію Covid-19 у 2020 році, яка загальмувала усі позитивні процеси трансформації в медичній сфері.

Очевидно, що у випадку впровадження будь-якої реформи, виникають труднощі, тому наразі держава в межах програми медичних гарантій покриває лише первинну ланку. З 1 квітня 2020 року розпочався етап реформування вторинної ланки системи охорони здоров'я. В ході цього процесу усі медичні установи, які уклали договір з НСЗУ, змінили свій статус та стали комунальними некомерційними підприємствами (КНП). Проте пандемія Covid-19 зумовила гальмування цього процесу, а також призвела до загрози колапсу національної медичної системи внаслідок стрімкого зростання кількості інфікованих коронавірусною інфекцією.

Отже, теперішня безпрецедентна ситуація в умовах пандемії вимагає чітких, послідовних та ефективних дій уряду щодо покращення стану системи охорони здоров'я, яка є однією з найважливіших невиробничих сфер національної економіки. Проте для впровадження подальшого реформування системи охорони здоров'я необхідна чітка узгодженість між діями органів місцевої влади, які виступають власниками та фінансують заклади охорони здоров'я та політичними лідерами національного рівня, які визначають пріоритети національної політики у сфері охорони здоров'я. Зрозуміло, що цей діалог буде неможливим без участі міжнародних організацій, адже, необхідно, щоб вони виступали в ролі посередника між цими

сторонами та сприяли тому, щоб визначити кінцеву та базову модель розподілу обов'язків між Національною службою здоров'я України, Міністерством охорони здоров'я та органами місцевої влади стосовно запровадження ефективної та прозорої моделі фінансування системи охорони здоров'я.

Список використаних джерел

1. Авраменко Н. В. Державне управління системою охорони здоров'я на регіональному рівні: сучасний стан, шляхи вдосконалення : монографія. Запоріжжя : КПУ, 2010. 196 с.
2. Благодійна організація «100% Життя» : веб-сайт. URL: <https://network.org.ua/proekt-za-pidtrymku-globalnogo-fondu/> (дата звернення: 01.12.2020).
3. Всесвітня організація охорони здоров'я : веб-сайт. URL: <https://www.who.int/countries/ukr/> (дата звернення: 01.12.2020).
4. Дорожня карта реформ на 2015 р. : громадська спілка «Коаліція Реанімаційний Пакет Реформ». URL: <https://rpr.org.ua/achievement/roadmap-of-reforms/> (дата звернення: 01.12.2020).
5. Заглада О. О. Переваги та недоліки запровадження системи фінансування за методом глобального бюджету у закладах охорони здоров'я України. *Інвестиції: практика та досвід*. 2012. № 7. С. 108–112.
6. Конституція України станом на 3 верес. 2019 р. відповідає офіц. тексту URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 01.12.2020).
7. Лехан В. М., Слабкий Г. О., Шевченко М. В. Аналіз результатів реформування системи охорони здоров'я в пілотних регіонах: позитивні наслідки, проблеми та можливі шляхи їх вирішення. Україна. *Здоров'я нації*. 2015. №3. С. 67–86. URL: <http://www.uiph.kiev.ua/download/Vidavnictvo/Ukraina.Zdorovja%20nacii/2015-3-si.pdf> (дата звернення: 01.12.2020).
8. Лехан В.М., Слабкий Г.О., Шевченко М.В. Стратегія розвитку системи охорони здоров'я: український вимір. Київ : Четверта хвиля, 2009. 353 с.
9. Міжнародний фонд «Відродження» : веб-сайт. URL: <https://www.irf.ua/about/> (дата звернення: 01.12.2020).
10. Надання послуг з організації та проведення процедур закупівель Міністерству охорони здоров'я України : веб-сайт ПРООН в Україні. URL: <https://www.ua.undp.org/content/ukraine/uk/home/projects/procurement-support-services-to-the-MOH.html> (дата звернення: 01.12.2020).
11. Національна стратегія реформування системи охорони здоров'я в Україні на період 2015-2020 рр. Міністерство охорони здоров'я України : веб-сайт. URL: <https://moz.gov.ua/uploads/0/691-strategiya.pdf> (дата звернення: 01.12.2020).
12. Огляд реформи фінансування системи охорони здоров'я 2016-2019 : спільний звіт ВООЗ та Світового банку. Європейське регіональне бюро ВООЗ. URL: https://www.euro.who.int/_data/assets/pdf_file/0019/425341/WHO-WB-Joint-Report_UKR_Summary_Web.pdf (дата звернення: 01.11.2020).
13. Підтримка ВООЗ у сфері розвитку системи охорони здоров'я в Україні 2016-2019. Копенгаген. Європейське регіональне бюро ВООЗ. URL: https://www.euro.who.int/_data/assets/pdf_file/0011/429698/WHO_support_Ukraine_2016-19_UA_028.pdf?ua=1 (дата звернення: 01.11.2020).
14. Про державні фінансові гарантії медичного обслуговування населення : Закон України від 19.10.2017 р. №2168-VIII. Дата оновлення: 03.07.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2168-19#Text> (дата звернення: 01.11.2020).
15. Про схвалення Концепції реформи фінансування системи охорони здоров'я : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 30.11.2016 р. № 1013-р. : URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/249626689> (дата звернення: 01.11.2020).

16. Програма «Громадське здоров'я». Міжнародний фонд «Відродження». URL: <https://www.irf.ua/program/health/> (дата звернення: 01.12.2020).
17. Програма медичних гарантій: впровадження в Україні. Міністерство охорони здоров'я України. URL: https://moz.gov.ua/uploads/0/3798-programa_medichnih_garantij_vprovadzenna_v_ukraini.pdf (дата звернення: 01.12.2020).
18. Черненко З., Надтока О., Сердюк К. Як підвищити ефективність роботи державних та комунальних закладів охорони здоров'я? *Європейський інформаційно-дослідницький центр*. URL: <http://euinfocenter.rada.gov.ua/uploads/documents/28837.pdf> (дата звернення: 01.11.2020).
19. Шевченко М. В. Медико-соціальне обґрунтування нової системи фінансування охорони здоров'я в Україні : автореф. дис... д-р мед. Наук. Х. : Харків. нац. мед. ун-т МОЗ України, 2016. 43 с.
20. Як працює Державне підприємство «Медичні закупівлі України». Міністерство охорони здоров'я України. URL: <https://moz.gov.ua/article/news/jak-pracjuje-derzhavne-pidприємство-medichni-zakupivli-ukraini> (дата звернення: 01.11.2020).
21. Erwin Blackstone & Joseph Fuhr. Health economics: Fundamentals and flow of funds Thomas Getzen, 2004, p. 464.
22. Getzen T.E. Health Economics: Fundamentals and Flow of Funds. John Wiley & Sons, 2012. 496 p. DOI: 10.1007/BF02304239.
23. Lekhan V., Rudyi V., Shishkin S. The Ukrainian Health Financing System and Options for reform. A thorough Analysis of the Health Care Financing System in the Ukraine and Suggestions for feasible Changes. 2007. 33 p. URL: http://www.euro.who.int/data/assets/pdf_file/0007/97423/E90754.pdf.
24. Lekhan VN, Rudyi VM, Shevchenko MV, Nitzan Kaluski D, Richardson E. Ukraine: Health system review. *Health Systems in Transition*, 2015; 17(2). P. 1–153. URL: <http://repo.dma.dp.ua/480/1/UkraineHiT.pdf>
25. Open Society Foundations. URL: <https://www.opensocietyfoundations.org/how-we-work>.
26. The Global Fund to Fight AIDS, Tuberculosis and Malaria. URL: <https://www.theglobalfund.org/en/overview/>.
27. United States Agency for International Development. URL: <https://www.usaid.gov/partnership-opportunities/ngo>.
28. World Bank. URL: <https://projects.worldbank.org/en/projects-operations/project-detail/P144893>.

References

1. Avramenko N. V. (2010). *Derzhavne upravlinnia systemoiu okhorony zdorovia na rehionalnomu rivni: suchasnyi stan, shliakhy vdoskonalennia : monohrafiia*. Zaporizhzhia : KPU, 2010. 196 p. [in Ukrainian].
2. Blahodiina orhanizatsiia «100% Zhyttia» : veb-sait. URL: <https://network.org.ua/proekt-za-pidtrymky-globalnogo-fondu/>.
3. Vsesvitnia orhanizatsiia okhorony zdorovia : veb-sait. URL: <https://www.who.int/countries/ukr/>.
4. Dorozhnia karta reform na 2015 r. : hromadska spilka «Koalitsiia Reanimatsiinyi Paket Reform». URL: <https://rpr.org.ua/achievement/roadmap-of-reforms/>.
5. Zahlada O. O. (2012). Perevahy ta nedoliky zaprovadzhennia systemy finansuvannia za metodom hlobalnogo biudzhetu u zakladakh okhorony zdorovia Ukrainy. *Investysii: praktyka ta dosvid*, 7, 108–112 [in Ukrainian].
6. Konstytutsiia Ukrainy stanom na 3 veres. 2019 r. vidpovidaie ofits. tekstu URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.
7. Lekhan V. M., Slabkyi H. O., Shevchenko M. V. (2015) Analiz rezultativ reformuvannia systemy okhorony zdorovia v pilotnykh rehionakh: pozytyvni naslidky, problemy ta mozhlyvi shliakhy yikh vyrishennia. *Ukraina. Zdorovia natsii*, 3, 67-86. URL:

- <http://www.uiph.kiev.ua/download/Vidavnictvo/Ukraina.Zdorovja%20nacii/2015-3-si.pdf> [in Ukrainian].
8. Lekhan V.M., Slabkyi H.O., Shevchenko M.V. (2009). Stratehiia rozvytku systemy okhorony zdorovia: ukrainskyi vymir. Kyiv : Chetverta khvyliia [in Ukrainian].
 9. Mizhnarodnyi fond «Vidrodzhennia» : veb-sait. URL: <https://www.irf.ua/about/>.
 10. Nadannia posluh z orhanizatsii ta provedennia protsedur zakupivel Ministerstvu okhorony zdorovia Ukrainy : veb-sait PROON v Ukraini. URL: <https://www.ua.undp.org/content/ukraine/uk/home/projects/procurement-support-services-to-the-MOH.html>.
 11. Natsionalna stratehiia reformuvannia systemy okhorony zdorovia v Ukraini na period 2015-2020 rr. Ministerstvo okhorony zdorovia Ukrainy : veb-sait. URL: <https://moz.gov.ua/uploads/0/691-strategiya.pdf>.
 12. Ohliad reformy finansuvannia systemy okhorony zdorovia 2016-2019 : spilnyi zvit VOOZ ta Svitovoho banku. Yevropeiske rehionalne biuro VOOZ. URL: https://www.euro.who.int/_data/assets/pdf_file/0019/425341/WHO-WB-Joint-Report_UKR_Summary_Web.pdf.
 13. Pidtrymka VOOZ u sferi rozvytku systemy okhorony zdorovia v Ukraini 2016-2019. Kopenhagen. Yevropeiske rehionalne biuro VOOZ. URL: https://www.euro.who.int/_data/assets/pdf_file/0011/429698/WHO_support_Ukraine_2016-19_UA_028.pdf?ua=1.
 14. Pro derzhavni finansovi harantii medychnoho obsluhovuvannia naseleння : Zakon Ukrainy vid 19.10.2017 r. #2168-VIII. Data onovlennia: 03.07.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2168-19#Text>.
 15. Pro skhvalennia Kontseptsii reformy finansuvannia systemy okhorony zdorovia : Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 30.11.2016 r. # 1013-r. : URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/249626689>.
 16. Prohrama «Hromadske zdorovia». Mizhnarodnyi fond «Vidrodzhennia». URL: <https://www.irf.ua/program/health/>.
 17. Prohrama medychnykh harantii: vprovadzhenia v Ukraini. Ministerstvo okhorony zdorovia Ukrainy. URL: https://moz.gov.ua/uploads/0/3798-programa_medicnih_garantij_vprovadzenna_v_ukraini.pdf.
 18. Chernenko Z., Nadtoka O., Serdiuk K. Yak pidvyshchyty efektyvnist roboty derzhavnykh ta komunalnykh zakladiv okhorony zdorovia? *Yevropeiskyi informatsiino-doslidnytskyi tsentr*. URL: <http://euinfocenter.rada.gov.ua/uploads/documents/28837.pdf>.
 19. Shevchenko M. V. (2016). Medyko-sotsialne obhruntuvannia novoi systemy finansuvannia okhorony zdorovia v Ukraini. Extended abstract of candidate's thesis. Kharkiv. nats. med. un-t. [in Ukrainian].
 20. Yak pratsiuie Derzhavne pidpriemstvo «Medychni zakupivli Ukrainy». Ministerstvo okhorony zdorovia Ukrainy. URL: <https://moz.gov.ua/article/news/jak-pracjue-derzhavne-pidpriemstvo-medichni-zakupivli-ukraini>.
 21. Erwin Blackstone & Joseph Fuhr. (2004). Health economics: Fundamentals and flow of funds Thomas Getzen.
 22. Getzen T.E. (2012). Health Economics: Fundamentals and Flow of Funds / T.E. Getzen // John Wiley & Sons, 496 p. DOI: 10.1007/BF02304239.
 23. Lekhan V., Rudiy V., Shishkin S. (2007). The Ukrainian Health Financing System and Options for reform. A thorough Analysis of the Health Care Financing System in the Ukraine and Suggestions for feasible Changes, 33. URL: http://www.euro.who.int/_data/assets/pdf_file/0007/97423/E90754.pdf.
 24. Lekhan VN, Rudiy VM, Shevchenko MV, Nitzan Kaluski D, Richardson E. (2015). Ukraine: Health system review. *Health Systems in Transition*, 17(2), 1–153. URL: <http://repo.dma.dp.ua/480/1/UkraineHiT.pdf>
 25. Open Society Foundations. URL: <https://www.opensocietyfoundations.org/how-we-work>.

26. The Global Fund to Fight AIDS, Tuberculosis and Malaria. URL: <https://www.theglobalfund.org/en/overview/>.
27. United States Agency for International Development. URL: <https://www.usaid.gov/partnership-opportunities/ngo>.
28. World Bank. URL: <https://projects.worldbank.org/en/projects-operations/project-detail/P144893>.

THE ROLE OF INTERNATIONAL FUNDS AND ORGANIZATIONS IN REFORMING HEALTHCARE FINANCING IN UKRAINE

Mariana Fedyk

*Ivan Franko National University of Lviv, Prosp. Svobody, 18, UA – 79008, Lviv, Ukraine
e-mail: mariana.fedyk@lnu.edu.ua*

Abstract. The purpose of the article is to identify areas that determine the role of international funds and organizations in promoting effective reform of the financing of the national healthcare system.

The article considers prerequisites, which became a catalyst for radical reforms in the Ukrainian healthcare system, the implementation of which has been facilitated by the international funds and organizations. The legal framework necessary in regard to reformation of the medical sector and elaborated and implemented by Ukrainian authorities with the assistance of international partners have been analysed. The stages of medical reform implementation have been identified. The engagement of international funds and organisations at certain stages of medical sector reformation has been determined.

Key aspects of a new financing model for the healthcare system have been highlighted. The role of international organisations in the process of transformation of a model of healthcare system financial support has been analysed, especially at the stage of reformation of the centralised procurement of medicines and medical devices for budgetary funds.

Activities of several international organisations that most intensively contribute to the effective reformation of the national healthcare system have been described. The main programmes and projects implemented by international funds and organisations in the process of promoting effective reformation of the healthcare system in Ukraine have been outlined.

The results of the study has been showed that the role of international organizations and funds in the process of transforming the model of financial support of the healthcare system is extremely important at each stage of reform.

It is concluded that in order to reform the model of financing the healthcare system, it is necessary to achieve coherence between the actions of local authorities and political leaders at the national level with the participation of international organizations as a mediator between these sides.

Keywords: healthcare system, model of healthcare financing, international organization, international fund, medical guarantee program, government-funded package, budget funds, centralized procurement, medical services, international programmes, international projects.

*Стаття надійшла до редколегії 06.04.2020
Прийнята до друку 03.07.2020*